

Europska investicijska banka donijela je odluku o prestanku financiranja plinskih projekata te umjesto toga pokreće novu klimatsku strategiju i politiku kreditiranja čiste energije. Otvoreni projekti bazirani na fosilnim izvorima trebali bi biti privedeni kraju do 2021. godine, nakon čega više neće biti novih financija za nečiste izvore energije. Budući projekti dogovarat će se s ciljem “ubrzanja inovacija u čistoj energiji, energetske učinkovitosti i obnovljivim izvorima”. U idućih deset godina, do 2030. godine, EIB će izdvojiti bilijun (milijun milijardi) eura za klimatske akcije i projekte održivog ulaganja u okoliš. Banka će sve aktivnosti financiranja uskladiti s ciljevima Pariškog sporazuma do početka 2021. godine.

U priopćenju Europske investicijske banke ističe se da je danas klima najvažnije političko pitanje budući da znanstvenici procjenjuju da se trenutni porast prosječne temperature kreće od čak tri do četiri stupnja Celzijusa do kraja stoljeća. Na društvenom planu to se prevodi u nenastanljivost velikog dijela planeta što će imati katastrofalne posljedice za ekosustave diljem svijeta. Kao najvažnije saveznike u procesu prevencije tih posljedica, EIB ističe Europsku komisiju i parlament, Vijeće ministara EU, međunarodne i financijske institucije, a kao presudni faktor vidi privatni sektor. Ovaj pomak nazivaju “kvantnim skokom”, a novu politiku najavljuju kao “najambiciozniju strategiju ulaganja u klimu bilo koje javne financijske institucije bilo gdje”. Končani cilj je klimatsko neutralno gospodarstvo EU do 2050. godine.

Nova politika kreditiranja energije sastoji se od pet principa na kojima će se temeljiti budući angažman EIB-a u energetske sektoru: Prednost pri natječajima imat će projekti usklađeni s EU Direktivom o energetske učinkovitosti. Dekarbonizacija energetske sustava osiguravat će se povećanjem potpore tehnologiji sa niskom ili nultom upotrebom ugljikom, a s ciljem postizanja udjela obnovljivih izvora od 32% u cijeloj EU do 2030. godine. Povećat će se financiranje za decentraliziranu proizvodnju energije, inovativno skladištenje energije i “e-mobilnost”. Osigurat će se ulaganja u mreže potrebne za distribuciju novih povremenih izvora energije poput vjetra i sunca, te jačanje prekograničnih interkonekcija. I kao peto, povećat će se ulaganja za potporu energetske transformacije izvan EU.

Plus za “širu javnost”

U oblikovanju ove politike sudjelovali su industrijski subjekti, civilno društvo, javne institucije i šira javnost. Da su se ovoga puta uvažavale potrebe i interesi “šire javnosti” vidljivo je u favoriziranju projekata koji doprinose decentraliziranoj proizvodnji energije i njenom skladištenju. Iako tek jedan od prioriteta, ovo je izrazito važna odredba jer se njome

potencijalno dokidaju “sabotaže” lokalnih moćnika. Najpoznatije takve akcije su nedavno ukinuti španjolski porez na sunce uveden 2013. godine, a koji je značajno poskupio ugradnju solarnih panela na krovove španjolskih kuća te time usporio dekarbonizaciju energetske sektora i nastavio daljnje energetske osiromašivanje stanovnika izrazito sunčane europske zemlje.

Nedostatak sistemske potpore za decentralizaciju energetske sektora omogućio je daljnju polarizaciju javnih i privatnih energetske interesa i svakako, otežao demokratske procese. Najpoznatiji primjer je pokušaj nekih kvartova u glavnom gradu Njemačke Berlinu, da uspostave svoju energetske kompaniju u vlasništvu zadruga stanovnika kvarta koja bi bila zadužena za održavanje lokalne energetske mreže solarnih panela na zgradama i baterija za skladištenje. Premda su na lokalnom referendumu stanovnici glasali za kompaniju, berlinska Gradska skupština onemogućila je daljnju realizaciju plana. Problem tada uočen je ozbiljno pitanje s kojim ćemo se uskoro početi susretati sve više.

Ne postoji naime jedan oblik ekonomskog iskorištavanja solarne energije već nekoliko njih. Centralizirane solarne elektrane poput npr. ogromnih pustinskih “mono-kulturnih” područja “zasadenih” solarnim panelima i dalje mogu imati jednog privatnog vlasnika koji je zadužen za distribuciju energije do krajnjih kućanstava. Međutim, za prijenos energije na “duge pruge” nužna je pretvorba solarno dobivene struje niskog napona u struju visokog napona. U procesu pretvorbe gubi se velika količina prikupljene struje, što sve skupa čini nedovoljno učinkovitim, ali zauzvrat zadržava profite u džepovima vlasnika elektrana. Modeli u Španjolskoj i Berlinu, čiji je razvoj bio spriječen do prošle i ove godine, zapravo su obrnuli na glavačke cijeli dvadesetostoljetni model prodaje struje iz jedne centralizirane kompanije. Decentralizirani solarni paneli integrirani na krovove kuća i zgrada čine velike kompanije poput RWE-a ili HEP-a izlišnima, a njihova buduća funkcija (po demokratskom-decentraliziranom modelu) vjerojatno bi bila ograničena na održavanje lokalnih distribucijskih mreža. Također, po ovom modelu nema gubitaka struje uzrokovanih promjenom iz niskog u visoki napon, što sprečava gubitke struje i financija. Model favorizira tzv. “proizvođača konzumenta” i temelji se na skladištenju energije, na opskrbi najbližeg susjedstva strujom i na demokratskom upravljanju sredstvima za proizvodnju. Ušteda za građane je u tom slučaju najveća, međutim njegova ekološka šteta je nezanemariva budući da se temelji na skladištenju solarne energije (za što su potrebne litij-ionske baterije koje imaju visoku ekološku cijenu). Jednostavnog odgovora na pitanja najboljeg modela energetske samoodrživosti zapravo nema, no odluka EIB-a da financira i ovakve projekte sigurno će u narednom periodu postaviti ova pitanja na dnevni red šire javnosti, a ne tek lijevih aktivista koji se bave stanovanjem i klimom.

Opravdana pobuna periferije

Zanimljivo je stoga da EIB ističe doprinos šire javnosti i civilnog društva što im je zasigurno pomoglo u stvaranju privida zadovoljavanja kriterija demokracije. S druge strane ove odluke nalazili su se privatni interesi, te nipošto zanemarivo, i energetske najsiromašnije zemlje EU periferije poput Rumunjske i Bugarske, ali i Poljska koja industrijski izuzetno ovisi o ugljenu i tranzitnim porezima od ruskog plina (bez čega će također vrlo brzo ostati). Pobuna tih zemalja i dalje nam zapravo govori isto: u EU postoji dubinska podjela na zemlje jezgre i periferije i ona ide kroz energetske probleme unije. I čak i kad nam se na prvi pogled odluke čine makar u jednoj točki dobre, one i dalje ne nude nadu tehnološki manje razvijenim zemljama periferije.

A upravo je naglasak EIB-a na razvoj tehnologije ključan. Glavnina tehnologije i industrijskih pogona za prikupljanje i korištenje obnovljivih izvora energije razvija se u Njemačkoj. Zemlje koje su praktički bez vlastitih banaka, poput zemalja periferije EU, jednostavno ne mogu konkurirati tom stroju, posebno zemlje periferije koje su uvele euro. Čak i da imaju potencijala za neku industrijsku proizvodnju vjetroturbina koja može konkurirati npr. Siemensu, koja će im njemačka ili francuska banka dati industrijski kredit za malo tržište? Štoviše, bez uvođenja eura, devalvacijom valuta zemlje EU periferije mogle bi sniziti cijenu svojih industrijskih proizvoda i time kompenzirati zaostatak produktivnosti za njemačkom ekonomijom, baš to je npr. dugi niz godina bila kineska politika. No, sve ove zemlje istovremeno slijepo slijede ideologiju koja im nameće uvođenje eura prodajući valutu kao civilizacijski, a ne ekonomski doseg. S promjenom politike EIB-a, uz javno sufinanciranje države te zadržavanje vlastite valute, periferija možda i ima neke šanse?

Treba kazati i kako je Europska investicijska banka pokušavala odluku o prestanku financiranja svih fosilnih goriva (uključujući i plin) donijeti još prošle godine, no deset EU zemalja izrazito se tome protivilo. Stoga EIB u koordinaciji s Komisijom osniva potpore za ulaganja u Fond za pravednu tranziciju koji će moći financirati do 75% opravdanog troška projekta za nova ulaganja u energiju u tim zemljama (za razliku od dosadašnjih 50 posto opravdanog troška). Pitanje je samo hoće li ta sredstva biti dostatna za sprečavanje daljnjeg osiromašivanja Poljske, Bugarske i Rumunjske. Jer, ove se zemlje ne protive Europskoj uniji iz objesti ili zbog toga što ne razumiju posljedice klimatskih promjena, nego je EU u pravilu dosljedno donosi politike koje štete polovici njezinih članica. Narediti Poljskoj da ugasi cijelu jednu svoju regiju kako bi "fejz-autala" ugljen, a pritom joj ponuditi tek deset ili dvadeset posto financija za saniranje socijalnih i ekonomskih katastrofa uzrokovanih gašenjem

rudnika i elektrana na ugljen, nije zapravo nikakvo rješenje, pogotovo ne za zajednicu zemalja koja navodno želi biti najnaprednija na svijetu.

Izvor: bilten.org